

Ziarul

ORGAN INDEPENDENT — CULTURAL, ECONOMIC ȘI DE INFORMAȚII — DIN VALEA CRIȘULUI ALB

APARE SUB CONDUCEREA UNUI COMITET
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BRADABONAMENTE: 100 lei anual, 6 luni 60 lei
Instituțiuni și bănci 150 lei
Muncitorii minieri și muncitorii agricultori 50 lei

APARE ÎN FIECARE JOI

Redactor responsabil: G. E. CAMBER

Ziua mamei Sfintii Constantin și Elena

În șiragul serbărilor primăvara-tice anuale, clipe de închinare pentru tot ce a adus bine pe pământ, a intrat de câțiva timp în obiceiul nostru o altă zi de serbare, care bate mai puternic în sufletele noastre, este ziua mamei. Cineva s'a gândit la mama și a găsit cu cale, să i se închine o zi de sărbătoare acestei ființe iubite cu nesecat isvor de jertfe.

Cum iubirea maternă este aceeaș peste tot pământul și cum toate mamele din lume au aceeaș dragoste pentru copiii lor, a fost foarte firesc ca ideea unei zile a mamei să se răspândească în toate țările din lume.

Ziua ei a venit la urmă, fără sgomot, fără bubuituri de tun, fără înălțări de flamuri ca și iubirea ei discretă tăcută și profundă.

Această zi trebuie să facă, să vibreze sufletul fiecăruia dintre noi, să-și aducă aminte de mama sa, s'o cinstească după puterile sale, dacă trăește, a murit sau e departe.

Cuvine-se de ci să ne închinăm în fața icoanei purtătoare de iubire și jertfe a ființei dădătoare de viață.

Voi toți cari aveți o mamă aduceți prinosul sufletului vostru ingerului păzitor al vieții voastre, împodobiți cu flori gândurile voastre și înălțați cuvântul vostru de închinare mamei;

Tie, care dai viață,
Tie, care dai căldură,
Tie, care dai iubire,
Salut și închinare ție mamă!

S. P.

Dapă groaznică și înfricoșătoarea persecuție a creștinilor sub împăratul Dioclețian dela 303—311 Constantin cel Mare în 313 în calitate de Pontifex Maximus și împărat a dat poruncă, să înceteze persecuțiile și creștinismul să se poată afirma în libertate. Insuși împăratul în războiul ce-l purta în contra lui Maxențiu avu viziunea, că pe cer stelele s'au așezat în formă de cruce sau monogram a lui Hristos cu inscripția „Cu acest semn vei înving”. El dădu ordin armatei sale, să împodobească drapelurile și scuturile soldaților cu sfânta cruce și într'adevăr învinse pe Maxențiu, care avea mai mulți soldați de cât ei.

Mama sa Elena în 326 mergând la Erusalim a căutat crucea, pe care a fost răstignit Mântuitorul Isus Hristos.

Pentru credința în Hristos și curățenia sufletului său și a mamei sale Elena, biserica noastră drept măritoare i-a așezat între sfinți și îi pomenește în fiecare an în 21 Mai.

Patriarhia română a aflat de bine, ca în aceasta zi toate bisericile ortodoxe române să serbeze cu ectenii pentru morți și vorbiri ocazionale, reînnumarea osemintelor pământești a legendarului voevod Constantin Brâncoveanu mare domn, bun român și hotărît creștin. El a domnit în Muntenia în 1688—1714, ducea o viață cumpătată și pe copii i-a crescut într'o desăvârșită și statornică credință și dragoste creștinească. Pe aceea vreme țările române erau aservite turcilor, cărora li se plătea bir. Sultanul din Constantinopol nu vedea cu ochi buni politica românească și creștinească a lui Constantin Brâncoveanu. Dădu poruncă, să fie dus cu întreaga sa familie la Țarigrad și aruncat în temniță. Acolo i s'a cerut, să se lepede de creștinism și să treacă la legea turcească. Deși condamnat să vadă cu ochii decapitarea fiilor săi în prezența sultanului, nu s'a îndoit nici un moment în credință. El a fost cel din urmă decapitat și jupuit de piele.

Nu se știe cine și când i-a adus osemintele în țară. În anii trecuți făcându-se unele săpături la biserica Sf. Gheorghe-Nou din București, întâmplător s'a descoperit mormântul cu osemintele voevodului.

Pentru statornicia în credința strămoșească el a jertfit averi, a jertfit ce a avut mai scump copii și propriul său corp. Țara recunoscătoare cu o pompă deosebită așează azi din nou osemintele sale spre veșnică odihnă în biserica Sf. Gheorghe-Nou din București.

Sfinții, întocmai ca apostolii, Constantin și Elena sunt patronii liceului ort. rom. „Avram Iancu” din Brad. Fericirii întemeietori ai acestui așezământ de cultură creștinească și națională au avut o viziune asemănătoare cu aceea a lui Constantin cel mare, când l-au ales de patron al liceului. Numai cu semnul sfintei cruci, numai cu statornicia în credință s'a putut lupta la izbăvirea neamului nostru. Mărețele evenimente ale înfăptuirii unități naționale sunt o dovadă, că acest liceu și-a îndeplinit această misiune în mod destoinic. Deviza „cu acest semn vei învinge” are tâlcul său și pentru al doilea patron „Avram Iancu”. Într'adevăr cu semnul virtuților strămoșești concentrate și idealizate în Avram Iancu cu semnul biruinții creștinești și cu statornicia în credință, pe lângă toată vicisitudinile vremurilor, acest așezământ numai desăvârșiți creștini și înflăcărați patrioți va crea din elevii, cari se perindă prin el.

C. C.

Ziua mamei

se va sărbători în Brad Luni, în 21 Mai, în cadrele Reuniunii femeilor române cu concursul Școlii de Copii mici, după masă la ora 4.

Săptămâna cărții

În acest an „Uniunea Fundațiilor Culturale Regale”, din inițiativa Majestății Sale Regelui Carol al II-lea, organizează pentru zilele de 11—19 Mai „Săptămâna cărții”.

Săptămâna cărții va trebui să însemneze împrăștierea cărții românești prin vânzarea ei în mulțime și pătrunderea ei prin cămine la sate.

Până mai ieri, am mai avut așa zise... „zile ale cărții”, însă problema cărții a rămas veșnic nerezolvată. Desigur cu acest prilej se va discuta din nou problema cărții. Să se discute, nimic de zis, dar să se treacă odată dela obișnuitele discuții și la înfăptuiri. Să se creeze biblioteci, cât mai multe, cari să absoarbă cartea bună de pe piață.

Un început în această direcție au realizat „Fundațiile culturale regale” prin revistele „Albina” și „Revista Fundațiilor Regale” cari au înregistrat o adevărată biruință îndeplinind o frumoasă misiune în criza morală a scrisului de azi. În al doilea rând „Fundația pentru literatură și artă Carol al II-lea” prin cărțile românești pe care le editează și cele din biblioteca „Energia”, va deschide perspectivele unei

noi ere culturale, unui nou gust pentru cărțile bune. Cărțile pe cari le editează „Fundațiile Culturale regale” vor fi accesibile tuturor, fiindcă prețul cu care se pot cumpăra este destul de efitin, contracarând astfel răspândirea literaturii proaste care începuse să invadeze piața. Vor fi accesibile mai ales tineretului școlar, fiindcă până acum cum era să-și satisfacă un elev nevoia de a lua contact cu frumusețile literaturii noastre, când o carte bună costă 80—100 lei, în timp ce „Colecția celor 15 lei” îi furnizează pentru această sumă 7 cărți, iar „Colecția amantelor celebre” zece?

Cred că nu va trece un timp prea îndelungat și se va termina cu negoțul acesta anarhic în care gândirea, talentul, efortul intelectual sunt mărfuri delicate, date pradă pe mâini adeseori de rânđași cari habar n'au și puțin îi interesează necesitățile spirituale ale unei țări în care ei nu fac decât comerț. Întreg românismul va trebui să protesteze împotriva acestor tâlhari ai scrisului românesc, cari n'au putut nici un minut să se ridice peste preocupările de pur comerț care, singure se pare au adunat atâția negustori de cărți în această țară analfabetă.

În aceste momente gândul nostru se îndreaptă spre Ignat Hertz, bragagiul literaturii române, care a introdus literatura pornografică și de aventură până în păturile de jos ale popoului.

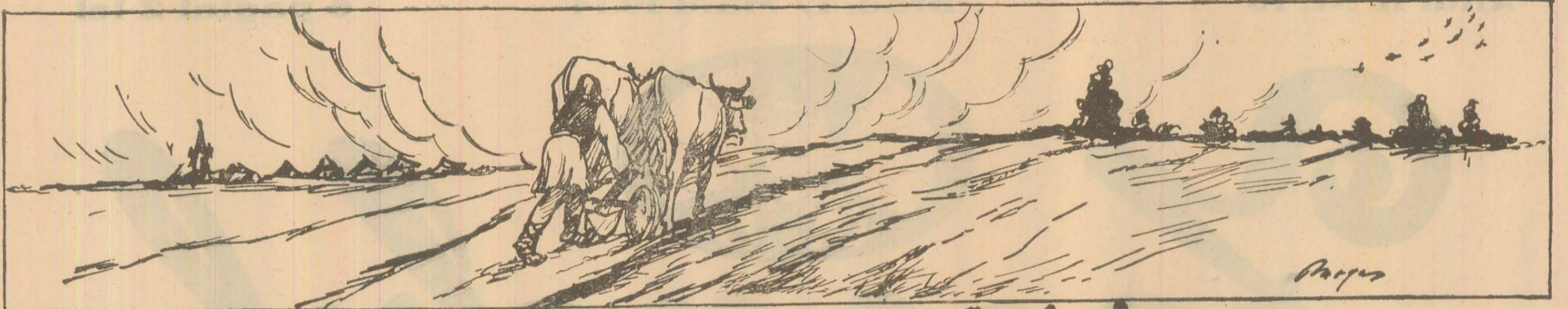
Da, Ignat Hertz, a complectat de minune imaginația înfierbântată a modistelor, a fetelor de pension și a elevilor de liceu; de aceea concluzia noastră care se desprinde din aceste rânduri este una singură: la stâlpul infamiei cu el.

Săptămâna cărții trebuie să însemneze dar ziua gândului românesc și a desfacerii cărților potrivit cu spiritul și nevoile oamenilor. Astăzi nu se mai poate spune copiilor: „Citiți orice numai citiți”.

Oamenii vor trebui să-și dea seama despre folosul și puterea cărții, despre ceea ce trebuie să citească și ce folos au din citit.

Au și cărțile dușmanii lor. Veți fi auzit vreodată pe unii, spunând că a citi însemnează a-ți pierde timpul. Asemenea păreri, e drept, nu pot să se mai auză decât în țara noastră; din fericire numărul celor cari au o adevărată ură în contra cărților, e din ce în ce mai mic.

O carte, s'a spus cu drept cuvânt, e cel mai bun prieten, dar ca și pentru prieteni,

— DE-ALE PLUGĂRIEI —

Musca columbacă

Poporul o cunoaște sub numele de „musca rea” sau „musca veninoasă” o musculiță de 2,5—3,5 mm. lungime, culoare negricioasă pe spate, iar pe pânțele cafenii. Gura este astfel construită, cu poate foarte ușor să înțepe pielea și să sugă sângele animalelor.

Această muscă apare primăvara, pe la sfârșitul lunii Aprilie, răspândindu-se ca un nor, în Oltenia, Banat, uneori trece în Muntenia și parte din județele din Ardeal: Hunedoara și Bihor. Sunt ani, când invazia este așa de puternică, încât face adevărate ravagii prin vitele ce le găsește la pășunat sau la muncă.

Musca columbacă se înmulțește în păraele de munte din Serbia și în cele din județele Torontal, Caraș și Severin.

Este foarte interesant modul de trai al acestei musculițe. Bărbătușii, au o viață foarte scurtă, nu se depărtează de locurile de origină, și mor imediat după ce s'au împreunat cu femelele. Hrana lor constă din suc de plante, ei neatacând niciodată omul sau animalele.

Femelele, nici ele nu trăiesc prea mult după depunerea ouălor, deci nu ajung delă un an la altul. Ele sunt acelea ce atacă animalele pentru a le suga sângele, câteodată păsările și chiar oamenii.

După ieșirea lor din pupe, femelele sunt fecundate de bărbătuși, după care își depun ouăle în apele de munte, adică părae cu fundul pietros, apă puțină, limpede, repede, încălzită de soare și cu plante aquatice.

Cele câteva sute de ouă ce le depune o femelă, sunt învelite într'o substanță cleioasă ce se lipsește ușor de pietrele și plantele din cursul râului. Ouăle se clocesc 3 săptămâni și din ele ies larvele ce se lixează de pietre sau alte corpuri din albia apei, în locurile unde apa este mai repede și se află mai multă lumină.

După 2 luni, larvele se transformă în pupe de o culoare brună, ce pot fi văzute cu ochii liberi.

În cursul unui an sunt mai multe generații, iar ultima depune ouăle prin lunile Iulie-August, cari până la venirea iernei se transformă în larve sau pupe. Sub această formă ierneză, iar în cursul lunii Aprilie, iese prima generație de insecte, cea mai mare, care produce pagube enorme.

Atacul intens are loc numai în plină zi, dela răsăritul și până la apusul soarelui. Ele se feresc de a pătrunde în locuințe, mai ales în cele întunecoase, iar noaptea stau ascunse în stufiguri. Sunt foarte sensibile la ploaie, ce le distruge în cea mai mare parte, deci pagubele cele mai mari, le provoacă în primăverile secetoase.

Dela locurile de înmulțire sunt luate de vânturi și răspândite în toate direcțiile. Cum se opresc într'un loc, se năpustesc asupra vitelor ce le găesc la câmp și le înțepă în regiunile unde pielea este mai fină și mai puțin păroasă: buze, nări, ochi, urechi, pânțele, uger, urgană genitală și anus.

Musca columbacă atacă mai ales cornutele mari ca și caii; porcii mai puțin, iar oile numai când sunt tunse.

Când animalele sunt rău înțepate sunt neliniștite, nu mănâncă, bătăile inimii sunt sgomotoase și pulsul accelerat, iar în locul unde au fost înțepate se produc niște hemoragii intradermice de o culoare roșie-vioacee. Când sunt multe înțepături, animalele mor, din cauza veninului introdus de muște.

Măsuri de apărare. — Se vor ține animalele în timpul zilei, în grajduri întunecoase, sau în care se face fân, pentru a goni muștele. În timpul cât durează invazia se va munci, pe cât este posibil, numai noaptea. Se vor unge părțile corpului, pe cari muștele le înțepă mai mult, cu păcură sau gudron vegetal, ce se amestecă cu încă atâta cantitate de untdelemn sau grăsime.

Când invazia se produce dintr'o dată la câmp, se va face imediat fum de bălegar. Pe părțile corpului unde sunt înțepături se vor face compresii cu apă rece, oțet, apă de plumb sau soluție de amoniac. Se va opri pășunatul vitelor primăvara, în apropierea păraelor în care am constatat larve de muște. Prin aceasta femelele neavând hrană, mor înainte de a depune ouăle în apă. Se vor curăți apele infectate, cu ajutorul măturilor, de larve și pupe, dela începutul lui Aprilie până la 30 August. Se va abate, dacă este posibil, cursul de apă, căci prin uscăciune vor pieri larvele. Toate plantele din albia și după malul apei să se cosească, ca să nu servească de suport larvelor sau pupelor.

Cum larvelor le place numai apa repede, se vor construi stăvilare pentru a încetini cursul apei, distrugându-se prin aceasta o mare parte din ele, cari ne mai având hrană și apă aerisită mor. Deasemenea, plantarea de arbori cari fac umbră deasă, pe malurile apei, împiedecă dezvoltarea insectelor, cari iubesc lumina.

(Din „Universul”).
MARIN GĂTAN
Inginer agronom

DUȘMANII pomilor roditori

Incepând cu numărul de față al Zărandului voi publica un șir de articole despre dușmanii mai însemnați ai pomilor roditori, deoarece ei pricinuesc pagube nespuse de mari pomicultor și țării.

Molia pomilor

Este un fluturaș cam de 7 mm. lungime, cu aripile dinainte albicioase, presărate cu mici puncte negre așezate pe trei rânduri. Aripile dedesupt sunt cenușii. Fluturile zboară către asfințitul soarelui începând din Iunie până în August. Femeiușca așează pe coaja netedă a ramurilor tinere grămezi de câte 15—80 de ouă, pe cari le acopere cu un suc, care se întărește repede la aer și le ocrotește pe vreme rea. Acest suc e galben la început, pe urmă devine brun.

Cam după o lună ies din ouă omizile. Ele stau adăpostite sub coaje până primăvara, când părăsesc cuiburile și rod mlădițele tinere și frunzele. Frunzele atăcate sunt roșii la început, devin apoi brune și, în cele din urmă, cad.

Pe la începutul lunii Iunie, omizile își fac niște cuiburi țesute dintr'o pânză mătăsoasă subțire de culoarea albă spălăcită. În aceste cuiburi vedem o mulțime de omizi mici, de culoare gălbue, cu niște puncte negre pe spinare. În unii ani și'n unele regiuni, cum e de pildă regiunea noastră, aceste cuiburi apar deja din Aprilie. Anul acesta aproape nu este pom neatacat.

Omizile își măresc cu încetul acest cuib, până cuprind o ramură întreagă, apoi trec pe altă ramură. Uneori cuiburile sunt așa de numeroase, încât invelesc întreagă coroana pomului în această țesătură albă.

Pela sfârșitul lunii Iunie, omizile se grămădesc într'o parte a cuibului și fac niște

(Continuare la pag. 5-a).

trebuie să știi ce cărți să alegi. Să nu credeți că e ușor.

Tuturor ni s'a întâmplat de multe ori să auzim pe cineva spunând unui librar:

- Vă rog să-mi dați o carte de citit.
- Ce carte?
- Care-o fi.

Și librarul, îi dă la întâmplare o carte și poate nu tocmai potrivită pentru cel care o cumpără.

Lucrul se explică lesne. După război, numărul celor cari au învățat să citească a sporit mult în țara noastră. De unde să știe toți aceștia ce cărți să aleagă? Și cumpără cărțile la întâmplare, simt nevoia să citească. În orice carte găsești sufletul celui care a scris-o, dar să alegi sufletele bune, cele largi, cele generoase.

O carte bună, adeseori, a fost imboldul pentru o anumită carieră, o carte a hotărât soarta multor oameni de seamă.

Citim să ne instruiim. Citirea e izvorul tuturor cunoștințelor culturale și e cea mai nobilă dintre pasiuni, ea crează viața intelectuală și nutrește spiritul ca pâinea corpul.

Citirea poate influența în bine sau în rău, după vrâstă, cultură și starea sufletească.

De aceia e bine și prudent să se selecționeze riguros cărțile menite să fie citite de tineret.

Alegerea cărților, ca și alegerea prietenilor e o datorie însemnată.

Cartea trebuie să fie o călăuză demnă și un sprijin moral, un îndemn la bine și un consolator bun și sigur. Cartea e lanterna magică aprinsă în întunerecul ignoranței.

Nu mai prin citirea cărților de seamă cunoaștem trecutul și moștenirea de cultură și civilizație ce ne-au lăsat-o înaintașii noștri.

Sărbătorirea cărții nu pentru cei care știu ce să citească și cari pot da sfaturi chiar, ci e dedicată publicului cel mare, cel numeros, cel care în zilele noastre e nerăbdător să aștepte cât mai multe lucruri noi. Prin urmare noi Românii, avem datoria morală de-a cinsti cartea mereu, fiindcă „toate cuceririle noastre naționale și sociale ei i le datorăm”. Să invităm deci toată lumea românească să se înroleze în armata cetitorilor, prin cuvintele lui Șaguna: „Masa dulcei maicii noastre este pregătită pentru oaspeți mulți; maica noastră a fost până acuma îmbrăcată în doliu, dar de acum înainte se îmbracă în haine de sărbătoare și poartă la masă pe toți fiii săi, — să strălucească și

ea în casă și cu casa sa și să înoiască pe fiii săi precum se înoiesc tinerețele vulturului.”

Deci, cum dăm bani pentru nimicuri care pier, de ce n'am da, într'o săptămână, într'o zi măcar un ban binevoitor pentru frumusețea și folosul unei cărți?

Iată de ce pentru noi Românii, săptămâna cărții trebuie considerată, ca o dată inițială a unui cult nou: cultul cărții. Păcatul nostru va fi dacă nu vom ști să insistăm asupra ei: Pentru că voi intelectuali ai tuturor meșteșugurilor, care au nevoie de minte și cugetare, voi nu aveți cotețe de cărți, biblioteci. Singurele voastre cotețe sunt eele bătrânești obișnuite, cu găini, pentru mâncarea dela prânz. Toți suntem cititori, dar nu știm să prețuim cartea.

Un mare englez Richard de Burz, episcop de Durham, acum cincisute de ani zicea despre cărți pe bună dreptate: „Iată niște profesori care ne instruesc fără nule, fără cuvinte aspre, nici mânie, fără să ceară daruri nici bani. Dacă te-ai apropii de ele, nu dorm, — dacă le întrebi nu-ți ascund nimic, — dacă nu le prețuiești după cum merită, nu se plâng, — dacă ești neștiutor nu pot râde de tine.”

Emil Popa

ZARANDENILOR

De Sf. Constantin și Elena

În viața orașului Brad, ziua Sf. Constantin și Elena a fiecărui an era (poate e și azi) o zi însemnată, o zi de sărbătoare și bisericască și cultural-națională: era zina gimnaziului, când „Reprezentanța gimnazială“ își ținea adunarea generală ordinară. Pe străzile liniștite eră o mișcare ne obicinuită. Tot ce aveau protop. Zărândului și al Halmagiului mai select, eră reprezentant în această adunare, în care se amestecau fețe bisericesti cu mireni deosebiți în îmbrăcăminte, dar cu același suflet: Suflet românesc, suflet idealist, suflet de jertfă, care — la unii — mergea până la „sacrificarea de sine“, — cel mai frumos mobil pentru înmălțarea unui om.

Nu-mi dau seama cum se va fi manifestat „reprezentanța“ vechie, începând dela 1870, când în această zi s'a făcut și inaugurarea festivă a „gimnaziului din Brad“ și până pela 1904 — decând am putut să observ, să înțeleg și să judec faptele acelor buni Români, cari formau „reprezentanța“, — dar cred, că nici odată n'a fost la un nivel inferior „dragostei de neam și cultură românească“, de care erau animați *fondatorii* acestui institut de-o importanță deosebită pentru Zărândeni.

Despre acele vremuri trăite — icoane mult grăitoare — ar putea să ne spună multe... și frumoase lucruri, mărturiile de vrednică cinste, dnii Dr. P. Opreșă, Dr. I. Radu, St. Albu... cari sunt stâlpi rămași din falanga crescătorilor de suflete, de caractere, de oameni; cari au muncit într-o atmosferă curată, plină de cinste și de abnegație... cum se crease atunci peste aceste meleaguri... Dlor ar putea evoca foarte bine acea *epocă* din istoria Zărândului, care să fie un *isvor* și *sprijin* pentru generațiile de azi și viitoare, cărora *le va trebui* un idealism, dacă vor să fie mai fericite, — și care nu-l pot găsi deocamdată decât în trecut și la cei bătrâni... Și sigur, tot așa de bine vor putea vorbi și despre ceilalți membrii marcanți ai „reprezentanțelor“ de mai târziu pe cari i-au cunoscut și îi cunosc bine.

De sfinții Constantin și Elena, încerc să prind în fugă câteva icoane din trecutul gimnaziului nostru figuri reprezentative, cari au făcut parte din Reprezentanța gimnaziului și cari merită ca măcar acum să ne mai trimitem cugetul la ei.

Dintre acele figuri se desprinde chipul luminos senin și falnic al fostului protopop *Vasile Damian*...

Mărturisesc, că toată viața am fost obsedat de personalitatea lui care de altcum impunea tuturor... Statură înaltă, fizic plăcut și bine legat, mers bărbătesc, ținută majestoasă, iată ce-l făcea impozant. Imbrăcat în reverendă, era tipul preotului impunător.

Prin faptul, că era *protopop*, era pus în fruntea tuturor mișcărilor noastre bisericesti, școlare, culturale economice și mai târziu chiar politice... În jurul lui se concentră *toate forțele vii* ale organismului românesc din Brad și Zărând... El intrunchipa aspirațiile unui neam care se frământă pentru un viitor mai bun... Era un luptător aprig pentru binele neamului său, iar crezul său românesc, sincer și cinstit, — mărturisit în atâtea rânduri — nici odată n'a fost călcat în picioare... Nu s'a desmintit nici chiar în cele mai grele împrejurări ale vieții sale... Era un idealist, un suflet de jertfă — ca întreaga generația din care făcea parte — și de aceea era stimat, venerat și ascultat... — Era modest, dar impunător prin seriozitatea și chiar modestia sa, deaceia cuvântul său era ascultat, respectat, era hotărâtor... Așa mi s'a întipărit în suflet chipul acestui om, așa îl văd acum după ce au trecut peste 16 ani dela moartea lui.

Cine își mai aduce aminte de *personalitatea* lui? Care e recunoștința Zărândenilor față de memoria *omului*, care i-a reprezentat ca deputat în mai multe rânduri? Vălul ultării

pare să-l fi acoperit și pe el ca pe mulți alți *precursori* ai vieții noastre culturale și naționale, cari au trăit timpul de sacrificiu pe altarul neamului...

Ca doi dioscouri îmi apar înainte, în aceste momente, foștii Nestori ai gimnaziului și sigur, membrii în „Reprezentanța gimnazială“. Sunt deopotrivă apreciații profesori: *Giorgin Părău* și *Constantin Costin*, cari cu modestele lor licăriri luminoase, au făcut ca lumina gimnaziului să *lumineze bine* la 35. generații trecute prin acel focar, — cari prin conștiința lor de dascăli au frământat și au modelat sufletele alor 35 de generații după chipul caracterelor clasice, ale oamenilor mari și ale bunilor Români, cum au fost și ei. —

Trăiesc tabloul, văzut de mulțori, cum după cursuri, la poarta gimnaziului se despart 2 oameni... Văd cum se mișcă încet spre dreapta o umbră neagră a unui om bătrân mic de statură încovoiat puțin sub greutatea anilor și sub oboseala muncii încordate de prof. director, ținând în dreapta bățul, cu care tremurând căuta sprijin pe caldarâmul străzilor, iar stânga adusă la spate ca să micșoreze încovoierea. Și văd și pe celalalt dascăl de o statură ceva mai dreaptă dar mai sveltă, trecând în altă direcție, tăcut, modest, liniștit, după cum îi era și vorba, plin de bunătate și resemnare multă... multă... acumulată în cei 35. de ani de *apostolat*. făcut la gimnaziul din Brad. pentru un salariu, care nu-ți rezerva dreptul decât la o viață destul de modestă.

Îi revăd în aureola supremului sacrificiu, care l-au adus pentru „interesele superioare“ ale neamului depe Valea Crișului.

Câtă lumină nu se desprinde pentru *frumoseța sufletului lor* din șirele scrise de un fost elev al lor, om înbătrânit și el, dar care cu cinste le-a călcat în urmă: „Veteranii profesori G. Părău și Const. Costin, când după serviciu de 10 ani ajunseră ca salariul de 600 fl. să li se urce cu decenalul de 100 fl. la 700 fl.; *câțiva ani se îndestuliră cu urcarea „în principiu“ iar cu cea „în numărare“ așteptară până ce fondul gimnazial ajunse în poziție favorabilă de-a le putea solvi*... Au trecut la la cele vecinice ambii, după ce și-au închinat *toată viața* tot rostul vieții lor, intereselor culturale ale Zărândenilor. Au fost petrecuți la cele eterne de fiii recunoscători ai Zărândului, — cei mai mulți foști elevi ai lor... Și *recunoștința* pare a se fi oprit aici și pentru ei. — ...

Din pervasul acelor cari au îmbogățit galeria membrilor decedați ai vechilor „Reprezentanți gimnaziale“ se mai desprind chipurile altor dascăli: a blajinului, dar rezolutului învățător-preot *Ioan Germân*, unul dintre frunțașii învățătorimii române din Zărând și a bunului suflet de părinte și dascăl mult iubit de toate generațiile de elevi *Vasile Bonen*...

Cine, — care a trecut pe sub mâna lor de dascăli — nu-și aduce aminte de ei, cu multă venerație?

Cine nu evocă în memorie cu mult drag scene din viața de „student al gimnaziului“, în care să nu se amestece chipul negricios, cu fața lungăreață, terminată într'un barbișon, cu ochii surăzători și cu zimbetul bunătații pe buze a fostului profesor *Bonen*? Cine nu-și reamintește farmecul expresiunilor lui: „le-am spus-le-am“; „le-am explicat-le-am“, motive de pronunțare dialectală adusă cu sine depe meleagurile îndepărtate ale Bărgaielor? Cine n'a învățat la geografie cele „8 Bărgaie“ numai să facă plăcere profesorului a cărui ochi se împăinjenau de lacrimi de bucurie isvorite în urma dorului nostalgic... căci eră suflet smuls depe tărâmul grănicerilor cu „*Virtus Romana rediviva*“, transplantat departe... solitar... între Moși...

Cine n'a cunoscut bunătatea lor ocrotitoare de părinte? Cine n'a simțit vibrațiile sufletului lor de *buni Români*?

1. (Dr. Radu, monog. gimn. pag. 29.)...

(amintiri, gânduri și propuneri)

Au fost și ei harnici muncitori în ogorul cultural al Zărândenilor; au fost și ei *suflete*, cari *au creat suflete*; au fost și ei *apostoli*.

Și iată, dintre cei mulți membrii ai „Reprezentanței“, gimnaziale, ochii sufletului meu mai desprinde 3 figuri; aproape deopotrivă de bătrâni, aproape deopotrivă de vechi lucrători în pământul sfânt al gimnaziului. Trei reprezentanți ai unei vieți, ai unei tradiții având acelaș cult: cultul național. Sunt dnii foști directori: St. Albu, Dr. P. Opreșă și Dr. I. Radu. Trei pionieri, pe spatele cărora mult timp s'a rezemat edificiul științii și al culturii din Brad și pentru înaintarea și ridicarea căruia au lucrat din noapte până'nzi și din zi în noapte.

Intotdeauna am admirat, jertfa de sine a acestor oameni, cari s'au legat de orașelul Brad — și mă gândesc la Bradul dinainte de războiul — pentru o viață întreagă, care nu la-a procurat decât foarte multe desiluzii...

Câtă abnegație la ultimii doi foști directori ai gimnaziului, cari binepregătiți, cu doctorat au preferat să lumineze generații de generații la acest gimnaziu — de unde luaseră și ei lumină — remuțând la situații mai strălucite...

Prin ei școala a câștigat în prestigiu... Din partea lor — pe lângă abnegația arătată, pe lângă un sfânt apostolat desfășurat — s'a văzut și un omagiu de recunoștință ce l'am datorat și l'au dat școlii din Zărând.

Cinste lor!!

În viața unui neam, oamenii lui de geniu, de știință, de muncă, de conducere etc. etc... se pot grupa în 2 categorii: 1) *Deschizătorii de drumuri* și 2) *Constructorii*.

La noi, la poporul nostru întreg se poate constata și stabili această grupare. La începutul vieții noastre culturale *toți* oamenii noștri de geniu, de știință etc... au trebuit să deschidă drumuri în toate ramurile; să pregătească terenul, să formeze oamenii pentru primirea ideilor mai înalte. Așa am avut pe un Lazar, T. Maionescu, Haret, Istrati etc. etc... În alte țări ei ar fi putut să *construiască* în domeniul lor, să înalte edificiul științific. În alte țări ei ar fi fost filozofi, matematicieni, fizicieni, chimiști foarte vestiți. Ar fi vorbit mult despre ei o lume întreagă. La noi în țară, unde nu era nimic, ei au fost reduși la o muncă mai ușoară de pregătire, *dar absolut necesară*, pentru că nu au fost alții înaintea lor, să facă acest lucru. Dar prin aceasta meritul lor nu e cu nimic mai micșorat decât meritul *constructorilor*, cari merg pe drum deschis, îl bătătoresc, cimentează ceea ce au găsit și continuă opera antecesorilor lor făcându-o să dureze o vecinicie...

Pentru viața culturală a gimnaziului nostru munca d-lor Dr. Opreșă și Dr. Radu (deși au avut câțiva înaintași) *este rolul deschizătorilor de drumuri, rol sfânt și de neprețuit*...

Urmașii lor să se ridice la înălțimea *constructorilor*.

Viitorul va ști să aprecieze valoarea muncii, a jertfei de sine, a apostolatului acestor suflete, Duh din Duhul înaintașilor lor, cari au fost mari în fapte, mari prin simțămintele lor și mari prin manifestările lor de conștiință...

Trebuie să mă opresc deocamdată aici... și recapitulând să zic, că toți cei invocați în aceste șire formează o parte din falanga oamenilor vrednici de recunoștință din partea Zărândului pentru care ei „și-au pus sufletul“.

Ne rămâne obligațiunea sfântă, să facem ca această recunoștință să se dea (deși puțin cam târziu) ca cel mai frumos prinos de jertfă ce s'ar putea aduce pe altarul ei, sufletelor cari s'au putut înălța la nemurire prin calitățile lor, prin bunătatea, prin sentimentele mari, frumoase, cinstită și sincere, de cari au fost animate; prin munca lor desinteresată pusă pe altarul sfânt al altruismului, trecută până la

jertfa de sine și prin apostolatul lor curat și neprihănit.

Aproape toți au muncit pe terenul școlar în ținutul Zărandului. Zărandenii le-ar putea ridica tuturora (acestora și altor vrednici apostoli ca ei) monumente „aere pereuniuș” — cum zice Horațiu — intervenind la „forurile competente” ca școl le primare de stat de pe cuprinsul Zărandului să se boteze cu numele a cât unui apostol, care pentru Zărandeni și-au dus crucea profesoratului la gimnaziul din Brad în timpul, când cineva trebuia să se sacrifice pentru mântuirea noastră culturală... Ei s'au sacrificat și cei mai mulți Zărandeni prin ei au aflat mântuire culturală din întunerecul neștiinții...

Sacrificiul lor merită atâta omagiu — tardiv — din partea noastră și dacă nu l-am da nici acesta, noi Zărandenii n'am fi vrednici de trecutul nostru.

Cu ocazia adunării generale a „Reprezentanței gimnaziale” dela 21 Maiu 1934, să se ridice un glas, care să sintetizeze aceste idei într'o propunere clară, precisă și hotărâtă, iar „Reprezentanța” într'un glas să aducă supremul omagiu de recunoștință oamnelor săi uitați — pe nedrept — până acuma.

Acest omagiu să fie curat ca lacrima de cristal; să fie curat ca jertfa adusă de acești precursori ai științei și culturii românești din Zărand să fie la înălțimea jertfei lor de apostoli.

Deci: Sus inima, Zărandeni.

Prof. ȘTEFAN GERMAN

Pentru ridicarea troițelor

cu ocaziunea comemorării a 150 ani dela Revoluțiunea lui Horea, Cloșca și Crișan, s'a încasat:

Report: 29399 lei; Colecta clasei III dela lic. ort. rom. „Avram Iancu” din Brad 2005 lei; colecta clasei VII dela lic. ort. rom. „Avram Iancu” din Brad 1048 lei; colecta din Luncoiul de sus prin Pr. Aron Roman 217 lei; colecta din Șesuri Pr. Nicolae Tebieș 240 lei; colecta clasei II dela lic. ort. rom. „Avram Iancu” din Brad 787 lei; colecta clasei I dela lic. ort. rom. „Avram Iancu”, din Brad 1774 lei; colecta din Crișior prin Pr. Ștefan Perian 1288 lei; colecta Minele „Dealul Ungurului-Stănița” prin Ing. A. Radu și Dr. Ioan Radu; 2618 lei; colecta clasei IV dela lic. ort. rom. „Avram Iancu” din Brad 1599 lei; Total: 40975 lei

Brad, la 14 Mai 1934.

Valer Fugăță
casier

Cinema „ORIENT” Brad
Duminică 20 Maiu

„Dansatoarea Regimentului”

Operetă Germană în 9 acte cu
Oscar Karlweiss, Verebes Ernő, Greth
Theimer și Julius Falkenstein

Pe ziua de 8 și 9 Iunie
DI. ION TÂLVAN
dela „Teatrul Național” din Cluj,
va veni la Brad cu două comedii celebre

„Sex Appeal” și
„Dna mama mea”

RĂSPUNS

„Solia dreptății” se ocupă în mai multe numere de soc. „Mica”, de Directorul general, de Director, aducând tot feluri de acușări. Populațiunea din regiunea noastră cunoaște foarte bine activitatea soc „Mica” și a conducătorilor ei, ca să fie nevoe să mai răspundem la acușările aduse. Așteptăm totuși ca „Solia Dreptății” să termine cu articolele ei ca să desmințim cu cifre precise cele scrise acolo. Fână atunci trebuie numai să amintim, că regretăm, că foaia Dlui. Dr. Aurel Vlad s'a lăsat influențată pentru această campanie crezând că face un serviciu fostului mare luptător al românismului, care nu are nevoe să se ridice prin defăimarea altora. Noi regretăm, că dl. dr. A. Vlad nu a oprit la timp această campanie; sau poate nici nu a observat-o?

Penru orientarea cititorilor noștri este de observat, că această campanie a început îndată după vizita Dlui, ministru N. Teodorescu, min. Industriei la Brad. Prin urmare are un substrat politic. Cum, până atunci „Mica” era bună și de o zi pe alta a devenit rea? — Oare a uitat „Solia Dreptății” de primirea, ce a făcut soc. „Mica” Dlui Guvernator Angelescu, Dlui Vlad regretatului Șt. Ciceo Pop și altor fruntași național-țărăniști? Societatea primește pe toți oamenii de seamă, cari vin la Brad și îi fac cinstea s'o viziteze. — „Solia Dreptății” s'a aventurat într'o campanie, care nu-i face cinste, și regretăm, că Dl. Dr. A. Vlad, un mare român, cunoscut de fire iute, însă drept, s'a lăsat convins de oamenii mici dimprejurul lui —

„Zarandul”

De ziua mamei

Ce să vorbesc eu despre mamă, decât, că ea m'a născut, m'a purtat pe brațele sale, m'a alăptat, m'a scaldat, îmbrăcat, mângăiat și m'a îngrijit în cea mai mare curățenie; m'a legănat să am somn dulce. Iubirea ei față de mine a fost mare. Am fost și eu foarte pretențioasă, ca toți copiii mici, sau poate am suferit de ceva și pentru aceasta, nu am știut decât să plâng. Și am plâns adesea ori și la scurte intervale, așa că nu am dat timp mamei nici să poată lucra alte lucruri mici, să se poată odihni noaptea, ci a trebuit să se ocupe cu mine, să vegheze lângă mine și să mă poarte pe brațele sale. Toate acestea au consumat puterea de viață a mamei! Toate însă le-a suportat, fiindcă m'a iubit, cu iubirea de mamă, dată ei dela Dzeu! După cum am înaintat cu creșterea și desvoltrea iubirea, ei și bucuria s'au mărit prin privirile mele mai vioaie, prin semnele ce am arătat, că o eunosc pe mama și cunosc pe cei din familie, începând să rostesc și eu cuvinte, să mă rezăm pe puterile mele, să umblu în picioare. De aici putând să mă mișc dintr'un loc într'altul, am început să apuc în mână tot felul de obiecte, așa că mama a trebuit încontinuu să fie cu mine și să mă păzească de tot ce ar fi putut să mă vatăme, să nu mănânc sau să beau ceva stricacios de prin vase sau sticle; am început să mă urc, pe tot locul și mama a trebuit să mă privească și să fie lângă mine în tot momentul. Aceleași griji nu au părăsit-o nici mai târziu, când am început să alerg prin curte, grădina, și pe stradă. Eu priviam toate mișcărilor mamei, toate cuvintele ei și ale tatei, și m'am deprins să vorbesc și eu ca și mama. M'am amestecat în toate lucrurile ei, așa că de multe ori am supărat-o cu îndrăzneala mea și totuși în părea bine, că și eu voiam să lucrez ceva. Timpul a trecut. Am crescut și am ajuns la anii să merg la grădiniță. Mama a trebuit să mă treziască din somn, să mă spele și să mă îmbrace curat, să mă ducă tot sub grija ei, ori a altuia, voioasă, că și ea are copil la școală. Acolo am aflat o altă mamă, care m'a luat în primire spunându-mi cuvinte bune, dulci, cu dragoste, m'a așezat la un loc în rând cu ceilalți copii. După ce am observat eu că și domnișoara învățătoare dela grădiniță e bună, mă îngrijește și mă învață, că și ea e o adevărată mamă pentru mine și m'am împretenit cu celelalte fete dela grădiniță, am căpătat dragostea pentru școală. Acasă dela mama și dela tata învățam acum tot mai multe lucruri; iar în școală ne ocupam cu poezii, cu vorbire frumoasă, cu jocuri, cu ceva socoteală, cari tocce m'au pregătit, ca să fiu copilă bună și ascultătoare de mama mea și tatăl meu. După terminarea anilor de grădiniță am intrat în școala primară. Atât în timpul anilor de grădiniță, cât și în timpul anilor dela școala primară atât mama cât și tata s'au ocupat cu mine și multe am învățat dela ei, dar cea ce a fost mai mult cu mine și m'a condus mai mult în viață până acum, a fost mama. Ce supărare imi făcea, că se ducea și numai pe

scurt timp de acasă și nu-mi împlinea dorința, ca să merg și eu cu ea! Acasă în toată vremea recurg la ajutorul ei: „mămică fă-mi asta, mămică dă-mi ceia, mămică învață-mă cum să fac cutare lucru, din școală sau din casă!” Așa, că peste tot văd, că eu atârn de mama. Trebuie să o iubesc, trebuie să o ascult, că este după Dzeu ingerul meu păzitor, trebuie să-i dau ajutor, după puterile mele și după priceperea mea în lucrările ei, căci ea muncește și pentru mine și pentru toți din casă. Mă rog lui Dzeu în rugăciunea mea și pentru ea și pentru tata, ca să-mi țină Dzeu spre îngrijirea și fericirea mea pentru viitor. Deacea în inima mea ființa mamei este figura cea mai frumoasă, în inima mea alături de mama nu mai încap nimeni în acel loc, sufletul meu e cuprins de „mamă”; ființa mea se cutremură de fericire când pomenesc și privesc pe mama! Iubesc pe mama din tot sufletul meu și cred, că fiecare copil e ca și mine. Nu mai puțin este tatăl meu în inima mea! Ei și-au jertfit-o parte din viața lor pentru mine! Nici eu nu voi uita o clipă jertfa lor și dacă Dzeu î-mi va da viață, voi continua să-mi ajut cu drag și ardoare părinții mei, pe cari îi sărbătorim azi.

Baia de Criș, 12 Mai 1934.

VIORICA BĂCA
cl. V.-a primară

N. R. Mica autoare a compus și a citit acest articol de „Ziua mamei” în 13 Mai crt. în Baia de Criș. Servească de îndemn și altor elevi.

MAMEI

O sfântă mamă! Cum împlor
Imagina-ți și gândul,
In nopți de veghe, să te văd
Și să-ți ascult cuvântul.
Când mic copil, tu-mi mângăiat
Și somnul și visare,
Și de tot pasul tu erai
A toate știutoarea!
Revino azi să te mai văd
Și întreaga-mi viață, ia-o!
Cu clipa'n care ai veni
Și tu mi-ai mângăia-o!

de: Adina Lăzărescu

Musca columbacă la Brad

De două săptămâni a apărut în roșuri periculoase muscă columbacă, care face ravagii în întreg județul.

În Brad și în comunele din jur au murit foarte multe vite din cauza înțepăturilor acestei insecte veninoase. — Chiar și locuitorii mușcați de această muscă, au trebuit să ia îngrijiri medicale.

Vitele sunt scoase numai noaptea la pășune, așa că și circulația cu animalele ziua, este stânjenită.

VĂ RUGĂM
A ACHITA
ABONAMENTUL

Sărbătorirea zilei de 10 Mai Ziua cărții

LABRAD

Anul acesta instituțiile, autoritățile și populația Bradului au ținut să sărbătorească cu deosebit fast ziua de 10 Mai, cea ce — în împrejurările actuale — își are, bineînțeles, motivarea sa naturală și binecuvântată. Dorința aceasta însă — oricât de firească, și oricât de dinamic impulsul în fiecare dintre noi, — nu s'ar fi putut realiza fără concursul atât de bine priceput și de generos acordat de conducerea liceului ortodox din localitate.

Dimineața, la ora 10, în fața școlilor și a unui numeros public adunat în Piața „Unirii”, protoereul și preotul din localitate au oficiat obicinuitul Te-Deum, la care o atmosferă deosebit de solemnă și impunătoare a fost creiată prin răspunsurile date — cu avântul care o caracterizează — de „Asociația corală” din Brad, condusă de entusiastul și neobositul ei șef, profesorul Gh. Părvu.

Mișcătoare cuvântarea despre „Insemnătatea zilei” ținută apoi de cel mai indicat pentru aceasta: prof. Cornel Rusu.

În urmărire s'a desfășurat un bogat program artistic-național, în care s'a distins — în primul rând — „Asociația corală”, care a intonat un vibrant „Imn regal”, iar la încheierea programului o captivantă bucată de I. Costescu: „10 Mai”, impresionând mult prin noutatea ei. În executarea acestei din urmă bucată s'a relevat și tânăra, dar deja atât de viguroasă fanfară înființată de Soc. „Mica”, și care face progrese uimitoare.

Bine, de asemenea, și Corul elevilor liceului, cu bucatile: „Sus inima, Români” de Oancea și „Marș războinic” de I. Nicorescu.

Nu putem trece cu vederea nici recitățile ținute cu atâta însuflețire de tinerii elevi ai școlilor primare, deasupra căror însă s'a impus, cu ușurință, timbrul răsunător și totuși mlădios al elevului T. Părvu, din cl. VII-a a liceului din localitate, care s'a remarcat în declamarea poemului „Coroana României”.

Și acum, partea cea mai originală — și poate și cea mai impresionantă — a serbării: defilarea elevilor liceului, cei mai mulți purtând, cu naturală distincție, pitorești costume naționale. Ar fi o nedreptate să nu relevăm aci toată străduința, cât și gustul ales, dovedite de d. prof. Cornel Barbu, care a avut gândul fericit să organizeze această defilare, atât de nimerită ca moment și atât de apreciată de toți privitorii. Ovațiile cari nu mai conțeneau i-au dovedit suficient, credem, recunoașterea întregii populații românești de față.

Iar ca încheiere, o înfrățitoare și entusiastă horă, pentru care piața orașului era prea mică, și în care a dispărut — ca prin miracol — orice deosebire de vârstă sau clasă; numai splendidele costume românești, purtate cu o supremă grație de cele mai multe doamne și domnișoare, se distingeau din imensa involburare, pentru a încânta ochii privitorilor.

Dar — fiind vorba de universal prețuitele costume românești, — o simplă întrebare: De ce, cel puțin la astfel de manifestări cu înțeles profund național și patriotic, n'ar purta și intelectuali bărbați — măcar cei mai tineri — nobilele noastre costume românești?... Noi credem c'ar fi bine, ca pilda să fie dată întâi tocmai de aceștia, pentru a fi urmată apoi de toată lumea.

Ing. Gh. Minovici

DE ZIUA EROILOR

Sărbătorim azi ziua sfântă pentru toată suflarea românească, ziua în care cu eternă recunoștință și venerație ne amintim și sărbătorim pe acei ce cu jertfa vieții lor ne-au lăsat-o Românie mare și liberă. În sufletele noastre trebuie să le păstrăm fiecare un altar, în care făclia idealului național înfăptuit de ei s'o transmitem din generație în generație. Cum am putea altfel sărbători pe acești eroi ai neamului și să ne'nchinăm lor, cum am putea fi vrednici de-a ne apropria de mormântul lor, decât printr'o muncă fără preget pentru consolidarea, înălțarea și păstrarea celor câștigate cu prețul vieții lor?

Intr'adevăr ei cari au murit pentru realizarea aspirațiilor noastre ale tuturor, ei, în pacea sufletului lor nu se vor bucura de nimic mai mult decât văzând, că idealul pentru care și-au dat viața, este un lucru sfânt, pe care noi îl vom avea veșnic treaz în inimile noastre și că jertfa lor va fi ca un stâlp de foc care, ne va arăta datoria.

Nu putem să pierdem vreodată ceea ce ei au cucerit — fiindcă pământul ăsta este al nostru, ne este sfânt și drag, căci de el ne leagă ei, eroii, cari s'au jertfit cucerindu-l; ne leagă morții — ne leagă trecutul, — căci ar însemna să-i trădăm pe ei, cari n'au știut ce este trădarea și n'am mai fi vrednici de ei.

Pot să urlu dușmanii la hotare — să ceară un pământ, care nu-i al lor, căci pentru a-l avea nu ajunge urlatul: va fi nevoie să vină să-l ia și pământul însuși va fi un dușman pentru ei, căci avem în el Eroii și morții noștri și-l vom apăra; iar de va fi nevoie și morții se vor scula din morminte să-și apere pământul, în care se odihnesc. Da! Il vom apăra cu același curaj, cu care ei s'au jertfit, căci sufletele lor vor pluti

printre noi în toate momentele mărețe și grele ale neamului.

Fă Doamne ca sângele Eroilor căzuți în luptele grele pentru desrobirea neamului să fie izvor de virtuți pentru fiii României.

Ușor să le fie pământul, pe care greu l-au cucerit, cu sacrificiul suprem al vieții lor!

Prof. S. Veselie

Dușmanii pomilor roditori

(Continuare din pag. 2-a).

gogoase mici, în care ele se prefac în păpuși. După 10—15 zile ies din ele fluturii.

Omizile acestui fluture atacă mai ales merii, perișii, prunii și mai rar migdalii.

Cum ne apărăm contra moliei

Cel mai bun mijloc de nimicire este arderea cuiburilor cu ajutorul faclelor, însă facla s'o întrebuițăm cu îndemănare, ca să nu ardem ardem ramurile. Înainte de-a începe arderea cuiburilor, e bine să punem sub pom o pânză, căci multe omizi cad din pom pe pânză, de unde le strângem și le ardem.

Se poate întrebuițăm stropirea cu arsenic sau cu clorură de bariu. Stropirea se face primăvara, înainte de-a fi părăsit omizile cuiburile. Să stropim mai ales frunzele din jurul cuiburilor. Omizile se otrăvesc, când merg după hrană și mor. În numărul viitor voi arăta cum să se prepare (facă) zeama de arsenic.

În sfârșit, putem aduna și nimici prin foc grămezile de gogoase,

Pomii atacați de acest fluture nu mor, da nu produc recoltă.

(Va urma)

Prof. MARTIN IOAN

Citiți și răspândiți
„ZARANDUL”

Ziua cărții

la Brad

1. La Liceu. A fost sărbătorită în 12 Mai a. c. în cadrele Societății de lectură „Ion Creangă” a elevilor dela liceul ort. rom. „Avram Iancu”, care a ținut o ședință festivă în prezența corpului profesoral cu următorul program:

1. „Săptămâna cărții” cuvântare ocazională de prof. Pompiliu Nișca. D-se arată rolul pe care îl are cartea în viața unui popor. Școate în relief folioasele pe cari le aduce cartea cea bună, accentuând în același timp și primejdia, pe care o prezintă cărțile rele, de care abundă toate librăriile și vitrinele. Dl profesor încheie printr'un apel către elevi, în care îi sfătuiește, să nu citească decât cărțile bune, ferindu-se de otrava cărților rele.

2. Elevii au citit bucăți alese din literatura română: „Bubico” de I. L. Caragiale, Pictorul N. Gligorescu, de A. Vlahuță; Moartea lui Castor și Metamorfoza de Ion Al. Brătescu-Voinești. Citirea acestor monumente literare din patrimoniul național a fost gustată cu multă plăcere de auditorii.

3. Bibliotecarul Soc. de lectură într'o dare de seamă arată rolul bibliotecilor în viața unui popor. Făcând o statistică pe clase trage concluzia că elevii cl. VI au citit cele mai multe cărți. În încheiere îndeamnă elevii să îngrijească pe viitor de biblioteca Soc. de lectură care formează o comoară de neprețuit pentru cititori.

2. La școala primară de băieți a vorbit despre însemnătatea cărții inv. P. Mateiș îndemnând elevii să-și facă biblioteci particulare. Au urmat declamări și lectură din diferiți autori.

3. La școala primară de fete a vorbit elevelor și mamelor dir. Irina Damian. Elevele au cântat, declamat și citit bucăți alese de lectură.

Ziua cărții la Baia de Criș

Școala primară din loc și-a desfășurat într'o atmosferă plăcută programul fixat pentru ziua cărții.

Pe fețele micilor copilași se citea iubirea ce-o poartă prietenului lor nedespărțit: Cartea.

1. Domnul Blăgăiță conduce corul „Hora mare”.

2. Domnul P. Incicău dir. școlii vorbește despre însemnătatea cărții, conferință bine documentată, din care copiii și-au însușit un mare bagaj de cunoștințe.

3. Eleva Ana Dragoș cl. V-a citește din Pagini Alese „Munca și folioasele ei” de Ghica.

4. Eleva Bontos Smărăndița declamă poezia „Felicitarea fetitei”.

Incheie Domnul Blăgăiță dând sfaturi practice și lămuririle necesare pentru alegerea cărților de citit.

Participant

Trupa „Studio”-ului la Baia de Criș

Joi seara, 10 Mai, trupa din teatru de vest de sub conducerea d. dir. Tibor, ne-a vizitat din nou, predând pe scena din loc comedia în 3 acte „Scandalul din camera No. 13”.

Din ansamblul artistilor cari au interpretat rolurile acestei piese, menționez ca evadată din comun abilul joc de scenă pe Dșoara Olga de Liso, o artistă care merită să urce și să se arată la rampă. Nu mai amintesc de d. Tibor care este un artist de rasă.

Și ceilalți promit mult. Hohotele și aplausele din sală, stărnite prin ansamblul piesei, fiind cele mai bune dovezi și note, că artiștii au jucat bine și că piesa au plăcut spectatorilor...

Ion Blăgăiță

Revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan — Românii din Munții Abrudului —

(Continuare)

de: **Const. Tisu**

Soarta prinsonierilor din Deva

Atacul din 7 Noembrie, făcut asupra Devei îl plătită bieții țărani Români foarte scump.

Păgânismul nobilimii ungurești, nu se mulțumi numai cu atât, ci în orbirea lor nobilii din fortăreața Devei, Luni în 8 Noembrie 1784 împreună cu funcționarii comitatului, se întruniră spre a judeca pe prinsonieri.

Ședința o ținură în fortăreață, deoarece cuprinși de frică n'au cutezat să facă judecata în oraș. Ei în dorul lor de răsbunare, nu mai cercetară cari dintre prinsonieri sunt vinovați și cari nu, ci lipsiți de orice simț uman îi judecară pe toți la moarte, iar pentruca sentința să fie executată imediat, luară ca pretext, ordinul împăratului în privința agentului Salis, cu toate că acest ordin — după cum am văzut mai înainte — se referea numai la crima pentru îndemn la emigrare. Apoi tot în aceasta zi începură executările. Luară deci 20 dintre prinsonieri, și-i duseră în dosul fortăreței, lângă drumul ce duce spre Mintia, făcând un șanț lung, iar bieții Români fură siliți a înghinția în fața șanțului, călăul cu sabia le tăia capul, care cădea de sine în șanț, iar trupul era împins de călău. În chipul acesta fură trimiși la moarte cei 20 de prinsonieri Români.

Pentru fapta aceasta bestială, vicecomitele comitatului Hunedoara trebuia să ia răspunderea atât în fața lui Dumnezeu, cât și în fața autorităților. El știa bine că prinuciderea prinsonierilor Români a comis o faptă ilegală, din care cauză și de frica urmărilor, deja în aceiași zi scrise guvernului din Sibiu, că a judecat pe prinsonieri la moarte, dar numai prin decapitare, cu toate că ei merituau o pedeapsă cu mult mai grea, și pentruca să nu ne scape din mână noi am și executat vre-o câțiva din ei. Apoi recunoscându-și singur fapta rea scrie: „și dacă în împrejurările actuale am greșit ceva contra drepturilor militare, rugăm pe Excelențele voastre a interveni pentru noi“.

Cu toate că el însuși a recunoscut, că fapta comisă a fost o faptă neumană și sentința adusă, a fost adusă în mod ilegal, totuși în ziua următoare a continuat executările.

De data asta ridică dintre prinsonieri 14 inși, cari încă fură duși în dosul fortăreței, și executați lângă ceilalți.

Tot soarta aceasta tristă o avură, și cei 22 de țărani Români prinși de vicecolonelul Karp, cu ocazia devastării castelului baronului Antonie Orban din Bințiș. Aceștia însă fură duși în partea de sus a orașului Deva și decapitați fără nici o cercetare.

În chipul acesta pieriră 56 țărani români cari purtau o singură vină „eluptarea și recăstigare libertății avute, și scăparea de sub jugul iobăgiei“.

Cu privire la executările aceste, aflăm în Densușianu următorul episod: În timpul când nobilii unguri executau pe nefericii țărani români, observară că o mulțime oarecare se pogoară pe un deal la vale, ei în nălucirea lor, nu se îndoiră de loc, că aceștia sunt români, intrerupseră imediat executarea, fugiră cu toții în fortăreață, și să înarmară; în urmă însă aflară, că mulțimea aceasta, nu era altceva decât o turmă de capre, pe cari un păstor liniștit le mâna pe deal la vale.

Uciderile comise de neliguitul vicecomite Zeik erau atât de înfiorătoare, încât bieții țărani români condamnați, se înbulzeau singuri ca să fie decapitați cât mai de grabă.

În furia sa, nobilimea ungurească, nu permise bleșilor români, nici chiar împăcarea lor cu Dumnezeu, să se mărturisească și să se împărtășească cu sf. cuminecătură, ci preoții li însoțiră până la locul de supliciu zicând încontinuu rugăciunea domnească „Tatăl nostru“.

Cu ocaziunea acestor executări și-au aflat moartea, și țărani cari n-au luat parte la revoluție, așa a fost țărani Șandru Murariu din comuna Șibot, care venind dela târg din Orăștie, a văzut un foc mare la Bințiș și fiind curios, s'a dus să vadă ce arde, dar fu prins și trimis la Deva. Tot asemenea păși și un lucrător neami din Veșel cu numele Antonie Schreiber, ia care nobilimea aflase două lămâi, pe care la căpătase dela un țaran român, și corpuri delictate fără de ajuns ca el să fie decapitat.

(Va urma)

Ziua eroilor

În amintirea eroilor căzuți pe câmpul de luptă, jertfindu-și viața pentru desrobirea neamului, se aranjează în Brad, Joi la 17 Mai 1934 o serbare. Cuvine-se ca noi, cari ne bucurăm de înfăptuirea idealului, pentru care ei au adus această supremă jertfă, să ne închinăm memoriei lor și în semn de pioasă recunoștință să participăm la desfășurarea următorului program:

1. Ora 9^{1/2} serviciu religios.
2. După serviciu procesiune la cimitir.
3. Ora 11 serviciu funebral în cimitir cu răspunsurile date de „Asociația-corală“.
4. S. Drăgoi: „Imn de slavă“ cântat de elevii liceului.
5. „În onoarea eroilor“ cuvântare ținută de Dl. Lascarov Moldovanul ziarist din București.
6. Z. Bârsan: „Noi n'avem morți“ decl. de Eug. Ionuș cl. VII.
7. I. Brătianu: „Pui de lei“ cântat de „Asociația-corală“.
8. Ora 9 seara conduct cu torțe cu fanfara Societății „Mica“.

Veniți cu toții, cei mari să ne pătrundem din nou de măreția clipelor de jertfă din trecut, de cari avem lipsă azi mai mult ca oricând; cei mici veniți, ca din pildele trecutului să luați merinde pentru viitor.

Știri Sportive

Olimpia (Arad) — Mica 2:1 (0:1)

Joi 10 Mai a. c. în așteptarea Vulturilor din Lugoj, apare pe arena din Gurabarza Olimpia din Arad. La match a fost un public de zile mari. Un joc frumos și plin de faze interesante a dominat pe arenă din primul până în ultimul minut. Olimpia decisă a învinge cu orice preț, pentru a se reabilita după urma eșecului suferit în toamnă, când Brădenii le-au atribuit o porție de șapte goaluri, fără ca ei să poată marca decât unul, au luptat din răsuputeri, reușind însăfârșit o victorie de justete asupra Micei.

Jocul:

Incepe Mica și înaintează către poartă, dar oaspeții ripostează cu energie. Până în min. 10, joc de centru; în acest interval se detașază Bortos, care în noua formație figurează fundaș. În min. 10 corner la poarta Micei, care e salvat de Trifu trimițând către centru, Aliman prinde, combină cu Petrescu pe aripa dreaptă și dela 18 m. primul trimite o bombă în plasă. 1:0 pentru Mica.

Cornere peste cornere și de o parte și de cealaltă rămân neexploatate. În această rep. Olimpia desfășoară un joc frumos, aplaudat cu furie de public, în schimb în rep. II s'a dat în petec practicând un joc dur plin de brutalități, la care Dl. Sebeșanu a intervenit destul de des.

În rep. II după 5 min. de joc o combinație a tripletei albe, și mingea ajunge în careu. Din colțul stâng al careului Bohan (centru înaintaș) trage la goal. Portarul crezând că mingea iese afară, nu schițează nici-un gest, balonul fiind cu efect se lovește de bară și ricoșează în goal. Mica-Olimpia 1:1.

Bohan are o ciocnire cu Trifu și arbitru îl avertizează.

Borci (M) perde un goal, care putea aduce victoria echipei sale, de la 6 m. trage afară.

La o învălmășală în fața porții, Olimpia marchează punctul victorios în min. 80.

Întreaga echipă a Micei a jucat peste așteptări.

De la Olimpia, Bohan, Văgălău II și Mihoc au fost cei mai buni.

A arbitrat tot Dl. Sebeșanu.

Neguț

— **Monumentul celor 7 eroi morți** în 1848 la Băița s'a desvelit în ziua de Zece Mai a. c. cu tot fastul cuvenit.

Mulțumită inimilor cari au simțit și contribuit la acel frumos gest.

— **Maiatul elevilor liceului ort. rom. „Avram Iancu“** din Brad, se va ține Duminică în 20 Mai. La ora 8 elevii însoțiți de corpul profesoral cu muzica vor pleca la pădure. Direcțiunea liceului invită pe aceasta cale pe părinții și gazdele elevilor, apoi On. public, să participe la aceasta petrecere a tineretului în număr cel mai mare.

Diracțiunea liceului ort. rom. „Avram Iancu“ din Brad.

Nr. 377 | 1934.

Convocare

Onor. membrii ai Reprezentanței gimnaziale sunt convocați la adunarea generală ordinară ce se va ține în ziua de 21 Mai a. c. Sfinții Constantin și Elena patronii liceului, cu următorul

PROGRAM:

I.

1. Serviciul divin cu parastas dela orele 9—11 a. m. în amintirea întemeietorilor, binefăcătorilor și profesorilor morți ai liceului.

2. Vorbirea directorului.

3. Cântec religios, executat de corul elevilor.

4. Cântec religios, executat de corul elevilor.

5. Marșul lui Iancu, executat de corul elevilor.

II.

Ședința ordinară a Reprezentanței gimnaziale în sala profesorală.

1. Deschiderea ședinței și constatarea celor prezenți. Apelul nominal.

2. Raportul directorului C. Ciocan despre anul școlar 1932—1933.

3. Raportul Comitetului despre activitatea sa.

4. Verificarea și aprobarea gestiunii financiare pe 1932.

5. Descărcarea comitetului, epítropiei și a biroului de gestiunea financiară 1932.

6. Dispozițiile On. Minister referitoare la salarizarea personalului adm. și de serviciu.

7. Rectificarea și aprobarea bugetului pe 1933—34.

8. Aprobarea contractului cu terenul din fața liceului.

9. Aprobarea Casei Școalelor ca localul fostei școli normale conducătoare cu mobilierul și materialul didactic, să-l ia în folosință liceul.

10. Deschiderea și aprobarea unui supliment de buget pe trim. I Aprilie—30 Iunie 1934.

11. Propuneri.

Dacă nu se prezintă numărul recerut de membrii adunarea se va ține în ziua de 7 Iunie a. c. ora 11 a. m. în acelaș loc și cu aceiași ordine de zi.

Brad, la 7 Mai 1934.

Președinte,
ss. I. Indrei

Secretar,
ss. C. Ciocan

Știri de tot felul

— **Vizită canonică.** Luni în 14 l. c. P. S. Sa episcopul Nicolescu al Lugojului a vizitat biserica unită din Ruda, fiind însoțit de Dl. Dr. R. Miocu prefectul județului nostru.

Primirea i-s'a făcut de către părintele S. Buglea, parohul comunei și de către popor. Înaltul prelat, Dr. Nicolescu, sosit la ora 9³⁰ a. m.

— **În favorul înfrumusețării** noii biserici au mai aranjat ceaiuri următoarele membre ale Reuniunii fem. rom. din Brad: Silvia Olas lei 550, — Elena Criștiu lei 120, — Maria Ronta lei 800, — și Letiția Golcea lei 140, — Suma din urmă lei 4110, — Totalul general Lei 5720.